НОВАЯ ЭРА НАУКИ И ЗНАНИЙ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
global-science-review.com
editor@global-science-review.com

NEMIS VA O‘ZBEK TILLARIDA MIQDOR FUNKSIONAL-SEMANTIK MAYDONINING QIYOSIY TAHLILI

Jumayev Erkin Boltayevich
Filologiya fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD)
(e-mail: jumaev.erkin@inbox.ru)
Sultonov Mustafo Uzoqovich
Buxoro davlat universiteti lingvistika
(nemis tili) yo’nalishi magistranti
(e-mail: mustafosultonov326@gmail.com)

Annotatsiya Mazkur maqolada nemis va o‘zbek tillarida miqdor kategoriyasining funksional-semantik maydon sifatidagi lingvistik tabiati qiyosiy aspektda tadqiq etiladi. Miqdor ma’nosining leksik, morfologik, sintaktik hamda leksik-grammatik vositalar orqali ifodalanish xususiyatlari, ushbu vositalarning o‘zaro semantik munosabatlari va maydon tarkibidagi funksional mavqeyi tahlil qilinadi. Tadqiqotda miqdor funksional-semantik maydonining yadro va periferiya qismlari ajratilib, ularning har ikki tildagi ifoda imkoniyatlari aniqlanadi. Shuningdek, aniq, noaniq, taxminiy, jamlovchi va distributiv miqdor ma’nolarining yuzaga chiqishida ishtirok etuvchi til birliklari qiyoslanadi. Nemis tilining flektiv-analitik, o‘zbek tilining esa agglutinativ xususiyatlari miqdor semantikasining grammatik ifodalanishiga turlicha ta’sir ko‘rsatishi asoslanadi. Qiyosiy tahlil natijasida ikki tilda miqdor ma’nosini ifodalovchi vositalarning funksional umumiyligi hamda struktur-semantik farqlari yoritiladi.

Kalit so‘zlar: *miqdor kategoriyasi, funksional-semantik maydon, kvantitativlik, aniq miqdor, noaniq miqdor, yadro, periferiya, distributivlik, jamlovchilik, qiyosiy tilshunoslik.*

Сопоставительный анализ функционально-семантического поля количества в немецком и узбекском

Аннотация В статье проводится сопоставительный анализ функционально-семантического поля количества в немецком и узбекском языках. Рассматриваются лексические, морфологические, синтаксические и лексико-грамматические средства выражения количественных значений, их семантические взаимосвязи и функциональный статус в структуре поля. Особое внимание уделяется ядерным и периферийным компонентам поля количественности, а также способам выражения точного, неопределённого, приблизительного, собирательного и дистрибутивного количества. Выявляются функциональные сходства и структурно-семантические различия между немецким и узбекским языками.

Ключевые слова: *категория количества, функционально-семантическое поле, квантитативность, точное количество, неопределённое количество, ядро, периферия, дистрибутивность, сопоставительное языкознание.*

A Comparative Analysis of the Functional-Semantic Field of Quantity in German and Uzbek

Abstract This article presents a contrastive analysis of the functional-semantic field of quantity in German and Uzbek. It examines the lexical, morphological, syntactic, and lexico-grammatical means of expressing quantitative meanings, their semantic relationships, and their functional positions within the field. Particular attention is paid to the nuclear and peripheral components of quantitativity and to the expression of definite, indefinite, approximate, collective, and distributive quantity. The study identifies functional similarities and structural-semantic differences between German and Uzbek, taking into account their distinct grammatical typologies.

Keywords: *category of quantity, functional-semantic field, quantitativity, definite quantity, indefinite quantity, nucleus, periphery, distributivity, contrastive linguistics.*

Kirish

Miqdor kategoriyasi inson tafakkurining borliqni bilish, tasniflash va baholash jarayonlari bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan universal semantik kategoriyalardan biridir. Inson obyektiv voqelikdagi predmetlar, hodisalar, jarayonlar va belgilarning soni, hajmi, darajasi, takrorlanish chastotasi hamda taqsimlanish xususiyatlarini miqdoriy munosabatlar asosida idrok etadi. Mazkur munosabatlar tilda turli sathlarga mansub birliklar orqali ifodalanib, o‘zaro semantik va funksional jihatdan bog‘langan yaxlit tizimni shakllantiradi. Shu sababli miqdor kategoriyasini faqat son so‘z turkumi yoki grammatik ko‘plik shakli doirasida o‘rganish uning lingvistik mohiyatini to‘liq ochib bera olmaydi.

Zamonaviy tilshunoslikda muayyan umumiy semantik kategoriya asosida birlashuvchi, biroq turli til sathlariga mansub ifoda vositalarini yaxlit tizim sifatida o‘rganish funksional-semantik maydon nazariyasi bilan bog‘liq. Ushbu yondashuv miqdor ma’nosining grammatik, leksik va sintaktik vositalar orqali yuzaga chiqishini ularning o‘zaro munosabatlari asosida izohlash imkonini beradi. Xususan, A.V. Bondarkoning funksional grammatika haqidagi qarashlarida semantik umumiylik va funksional o‘zaro ta’sir maydonni tashkil etuvchi muhim tamoyillar sifatida talqin qilinadi.

Nemis va o‘zbek tillari genetik hamda tipologik jihatdan farqlanishiga qaramay, har ikkala tilda miqdor ma’nosini ifodalash uchun keng imkoniyatlar mavjud. Nemis tilida sonlar, kvantorlar, artikl tizimi bilan bog‘liq aniqlik munosabatlari, otlarning birlik-ko‘plik oppozitsiyasi va sintaktik konstruksiyalar miqdor ifodasida ishtirok etsa, o‘zbek tilida sonlar, miqdor bildiruvchi leksik birliklar, ko‘plik va taqsim ma’noli qo‘shimchalar, hisob so‘zlari hamda takroriy tuzilmalar muhim o‘rin egallaydi.

Tadqiqotning maqsadi nemis va o‘zbek tillarida miqdor funksional-semantik maydonining tarkibiy tuzilishini aniqlash, uning yadro va periferik komponentlarini

qiyosiy tahlil qilish hamda miqdor semantikasining ifodalanishidagi umumiy va milliy-tipologik xususiyatlarni yoritishdan iborat.

Tadqiqotda qiyosiy-tipologik, tavsifiy, komponent tahlili va funksional-semantik tahlil metodlaridan foydalaniladi. Tahlil materiali sifatida nemis va o‘zbek tillarining grammatik tizimiga xos miqdor birliklari hamda ularning qo‘llanishini namoyish etuvchi namunaviy konstruksiyalar tanlangan.

Funksional-semantik maydon muayyan semantik vazifani bajarishga yo‘naltirilgan, turli til sathlariga mansub vositalarning o‘zaro aloqador tizimidir. Bunday maydonning shakllanishida birliklarning formal jihatdan bir xil bo‘lishi emas, balki ularning umumiy semantik invariant asosida birlashishi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Miqdor funksional-semantik maydonining umumiy semantik invariantini predmet, belgi yoki jarayonning miqdoriy tavsifini ifodalash tashkil etadi.

Miqdor semantikasi bir necha xususiy ma’nolarni qamrab oladi. Jumladan, aniq miqdor predmet yoki hodisalarning hisoblab belgilangan sonini anglatsa, noaniq miqdor miqdoriy ko‘rsatkichning chegaralanmagan yoki konkretlashtirilmagan holatini bildiradi. Taxminiy miqdor sonning muayyan oraliq yoki chamalash asosida ifodalanishi bilan, distributiv miqdor esa predmet va harakatlarning ishtirokchilar o‘rtasida taqsimlanishi bilan tavsiflanadi. Jamlovchi miqdor alohida elementlarning bir butun guruh sifatida idrok etilishini aks ettiradi.

Funksional-semantik maydon tarkibini tavsiflashda yadro va periferiya munosabatlari muhim nazariy ahamiyat kasb etadi. Maydon yadrosini tegishli semantik ma’noni bevosita, muntazam va nisbatan aniq ifodalovchi birliklar tashkil etadi. Periferik birliklarda esa asosiy semantik ma’no boshqa kategoriyalar bilan o‘zaro munosabatda yuzaga chiqadi yoki kontekst orqali aniqlashadi.

Miqdor maydonining markaziy qismida, avvalo, sanoq sonlar joylashadi. Chunki ular predmetlarning hisoblab belgilangan sonini bevosita ifodalashga ixtisoslashgan. Masalan, nemis tilidagi zwei, fünf, zehn va o‘zbek tilidagi ikki, besh,

o‘n birliklari miqdor semantikasining aniq ifoda vositalari hisoblanadi. Biroq miqdor kategoriyasi faqat sanoq sonlari bilan chegaralanmaydi. Viele, wenige, einige, mehrere kabi nemischa birliklar hamda ko‘p, oz, bir qancha, bir necha kabi o‘zbekcha birliklar noaniq miqdor mikromaydonini shakllantiradi.

Shu nuqtayi nazardan miqdor funksional-semantik maydonini ichki mikromaydonlarga ajratish mumkin. Mazkur mikromaydonlar o‘zaro qat’iy chegaralangan emas, chunki ayrim til birliklari nutqiy kontekstga qarab bir nechta miqdoriy ma’noni ifodalashi mumkin. Masalan, nemis tilidagi einige hamda o‘zbek tilidagi bir necha birliklari noaniq miqdorni ifodalasa-da, muayyan kontekstda oz miqdor haqidagi tasavvurni ham yuzaga keltiradi.

Demak, miqdor maydoni ko‘p komponentli, ichki semantik munosabatlarga ega va turli grammatik vositalar bilan shakllanuvchi funksional tizim sifatida namoyon bo‘ladi.

Aniq miqdor miqdor funksional-semantik maydonining markaziy mikromaydonlaridan biri bo‘lib, predmet va hodisalarning hisoblab belgilangan sonini ifodalashga xizmat qiladi. Har ikkala tilda aniq miqdorning asosiy leksik vositasi sanoq sonlar hisoblanadi. Biroq sonlarning ot bilan birikishi va miqdoriy munosabatning grammatik shakllanishida sezilarli tipologik tafovutlar kuzatiladi.

Drei Studenten lesen Bücher.

Uch talaba kitob o‘qiyapti.

Ushbu misollarda drei va uch sonlari bir xil miqdoriy semantikani, ya’ni uch birlikdan iborat predmetlar guruhini bildiradi. Biroq nemis tilida Studenten oti ko‘plik shaklida qo‘llangan bo‘lsa, o‘zbek tilida talaba oti sanoq sondan keyin grammatik birlik shaklida kelgan. Mazkur farq ikki tilning grammatik qurilishi bilan izohlanadi.

Nemis tilida sanoq son bilan birikkan sanaladigan ot odatda ko‘plik shaklida ishlatiladi: zwei Bücher, fünf Häuser, zehn Studenten. O‘zbek tilida esa son bilan aniqlangan otning ko‘plik qo‘shimchasisiz qo‘llanishi me’yoriy holat hisoblanadi:

ikki kitob, besh uy, o‘n talaba. Demak, nemis tilida son va otning ko‘plik shakli birgalikda miqdoriy munosabatni ifodalasa, o‘zbek tilida sonning o‘zi predmetning ko‘pligini anglatish uchun yetarli bo‘ladi.

Bunda o‘zbek tilidagi -ta qo‘shimchasining funksional xususiyati ham e’tiborga loyiq. Uch kitob va uchta kitob birikmalari bir xil aniq miqdorni bildirsada, ikkinchi holatda predmetlarning donalab sanalishi aniqroq ifodalanadi. Nemis tilida esa bunday ma’no ko‘pincha sanoq sonning o‘zi yoki zarur vaziyatda Stück kabi hisob birligi orqali yuzaga chiqadi: drei Bücher — uchta kitob; drei Stück — uch dona.

Shu bilan birga, nemis tilidagi miqdor bildiruvchi ayrim o‘lchov otlari son bilan birikkanda odatiy ko‘plik qoidasidan farqli shakllanishi mumkin. Masalan, zwei Kilo Äpfel va drei Liter Wasser birikmalarida o‘lchov birliklari miqdor konstruksiyasining tarkibiy qismi sifatida qatnashadi. O‘zbek tilidagi ikki kilogramm olma va uch litr suv konstruksiyalarida ham o‘lchov birligi grammatik ko‘plik shaklisiz qo‘llanadi.

dict.leo.org+1

Bu holat miqdor maydonining ifoda vositalari turli grammatik tizimlarda shaklan farqlanishiga qaramay, funksional jihatdan muvofiqlashishi mumkinligini ko‘rsatadi.

Noaniq miqdor predmetlar soni yoki modda hajmining konkret raqam bilan belgilanmagan holatini ifodalaydi. Mazkur mikromaydon miqdoriy ko‘plik, ozlik, yetarlilik va chegaralanmaganlik kabi xususiy semantik munosabatlarni qamrab oladi.

Nemis tilida noaniq miqdor viel, wenig, einige, mehrere, zahlreiche, etliche kabi birliklar orqali ifodalanadi. O‘zbek tilida esa ko‘p, oz, bir necha, bir qancha, talay, anchagina kabi leksik vositalar shu vazifani bajaradi.

Viele Menschen nahmen an der Veranstaltung teil.

Tadbirda ko‘p odam qatnashdi.

Mazkur gaplarda viele va ko‘p birliklari ishtirokchilar miqdorining nisbatan yuqori ekanligini bildiradi. Biroq ushbu miqdor aniq son bilan chegaralanmagan. Miqdorning ko‘pligi nutqiy vaziyat, so‘zlovchining baholash mezoni va predmetlarning odatiy miqdori bilan bog‘liq ravishda talqin qilinadi.

Masalan, viele Bücher — ko‘p kitob birikmasidagi miqdoriy baho bilan viele Länder — ko‘p mamlakat birikmasidagi baho bir xil raqamni anglatishi shart emas. Har ikki holatda ko‘plik ma’nosi kontekstual me’yor asosida shakllanadi.

Noaniq miqdor birliklarining semantik tuzilishida sanaladigan va sanalmaydigan predmetlar o‘rtasidagi farq ham muhimdir. Nemis tilida viele Bücher va viel Wasser konstruksiyalarida viel birliklarining grammatik shakllanishi otning sanalish xususiyatiga bog‘liq. O‘zbek tilida esa ko‘p kitob va ko‘p suv birikmalarida miqdor bildiruvchi birlik formal jihatdan o‘zgarmaydi.

Bu farq nemis tilida miqdor ifodasining ot grammatikasi bilan yaqin aloqadorligini, o‘zbek tilida esa leksik vositaning shakliy barqarorligi kuchli ekanligini ko‘rsatadi.

Shuningdek, einige va bir necha birliklari o‘rtasida funksional yaqinlik mavjud bo‘lsa-da, ularni barcha kontekstlarda mutlaq ekvivalent deb hisoblash mumkin emas. Nemis tilidagi einige muayyan guruhning bir qismini ham anglatishi mumkin. O‘zbek tilidagi bir necha esa odatda soni aniq belgilanmagan, lekin sanalishi mumkin bo‘lgan predmetlar to‘plamini ifodalaydi.

Demak, noaniq miqdor mikromaydonida leksik vositalarning semantik ko‘lami, kontekstual bog‘liqligi va grammatik birikuvchanligi ikki tilda turlicha namoyon bo‘ladi.

Taxminiy miqdor mikromaydoni predmet yoki hodisalarning sonini qat’iy belgilamasdan, muayyan miqdoriy mo‘ljal asosida ifodalashga xizmat qiladi. Nemis tilida bunday ma’no ungefähr, etwa, circa, rund kabi birliklar orqali yuzaga chiqadi. O‘zbek tilida esa taxminan, qariyb, chamasi, salkam kabi so‘zlar, shuningdek, -tacha, -lab, -larcha shakllari miqdorni chamalashga xizmat qiladi.

Ungefähr zwanzig Studenten nahmen an der Diskussion teil.

Muhokamada taxminan yigirma talaba qatnashdi.

Har ikki gapda yigirma soni miqdoriy mo‘ljalni bildiradi, biroq real miqdorning aynan yigirmaga tengligi qat’iy tasdiqlanmaydi. Nemis tilida taxminiylik ungefähr ravishi orqali, o‘zbek tilida esa taxminan leksik vositasi orqali ifodalangan.

Biroq o‘zbek tilida taxminiy miqdor maxsus morfologik vositalar yordamida ham yuzaga chiqadi:

O‘ntacha talaba yig‘ildi.

Yuzlab odamlar tadbirga tashrif buyurdi.

Birinchi gapda -tacha qo‘shimchasi o‘n soni atrofidagi miqdorni bildirsa, ikkinchi gapda -lab shakli katta, lekin aniq chegaralanmagan miqdor tasavvurini shakllantiradi. Nemis tilida bunday ma’nolar, odatda, etwa zehn Studenten, Hunderte von Menschen kabi analitik va leksik-grammatik konstruksiyalar orqali ifodalanadi.

O‘zbek tilida chama sonlarning maxsus morfologik ko‘rsatkichlarga ega ekanligi miqdor maydonining grammatiklashuv darajasini namoyon etadi.

universaldependencies.org

Distributiv miqdor esa predmetlarning muayyan guruh a’zolari o‘rtasida taqsimlanishini bildiradi. Mazkur semantik munosabatda umumiy miqdordan ko‘ra uning alohida ishtirokchilarga nisbatan qanday taqsimlangani muhim hisoblanadi.

Die Kinder bekamen je zwei Äpfel.

Bolalarga ikkitadan olma berildi.

Ushbu misollarda miqdoriy taqsimlash ma’nosi nemis tilida je birliklari yordamida, o‘zbek tilida esa -tadan shakli orqali yuzaga chiqadi. Nemis tilidagi je har bir ishtirokchiga to‘g‘ri keladigan miqdorni belgilaydi. O‘zbek tilidagi -tadan esa son asosiga qo‘shilib, distributiv semantikani grammatik jihatdan ifodalaydi.

Miqdor funksional-semantik maydonining ichki tuzilishini aniqlashda til birliklarining miqdor ma’nosini ifodalash darajasi asosiy mezonlardan biri hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, nemis va o‘zbek tillaridagi miqdor vositalarini markaziy va periferik komponentlarga ajratish mumkin.

Maydonning yadrosini aniq miqdorni bevosita ifodalovchi sanoq sonlar hamda miqdoriy semantikaga ixtisoslashgan birliklar tashkil etadi. Bular nemis tilida eins, zwei, drei, viel, wenig kabi, o‘zbek tilida esa bir, ikki, uch, ko‘p, oz kabi vositalardir. Biroq sanoq sonlar va noaniq miqdor birliklarini bitta markaziy guruh sifatida talqin qilish ularning ichki semantik farqlarini inkor etmaydi. Sanoq sonlar aniq miqdor mikromaydonining, ko‘p va oz kabi birliklar esa noaniq miqdor mikromaydonining markaziy vositalari sifatida baholanishi mumkin.

Maydonning yadroga yaqin qismini miqdoriy ma’noni maxsus grammatik yoki leksik-grammatik shakllar orqali ifodalovchi birliklar tashkil etadi. Nemis tilidagi je zwei, etwa zehn, beide va o‘zbek tilidagi ikkitadan, o‘ntacha, ikkala konstruksiyalari shular jumlasidandir.

Periferik komponentlar esa miqdor semantikasini boshqa grammatik yoki leksik ma’nolar bilan birgalikda ifodalaydi. Masalan, nemis tilidagi Bücher va o‘zbek tilidagi kitoblar shakllarida grammatik ko‘plik predmetlarning bittadan ortiq ekanligini bildiradi, biroq ularning aniq sonini belgilamaydi. Shu sababli ko‘plik kategoriyasi miqdor maydonining muhim tarkibiy qismi bo‘lsa-da, aniq miqdor mikromaydonining markaziy vositasi hisoblanmaydi.

Bundan tashqari, miqdor semantikasi ayrim frazeologik va metaforik birliklar orqali ham yuzaga chiqadi. Nemis tilidagi eine Menge Arbeit hamda o‘zbek tilidagi bir dunyo ish konstruksiyalari katta miqdorni obrazli tarzda ifodalaydi. Bunday birliklarda miqdor ma’nosi baholash, ekspressivlik va subyektiv munosabat bilan uyg‘unlashadi.

Mazkur holat miqdor maydonining chegaralari qat’iy emasligini, uning boshqa funksional-semantik maydonlar, xususan, intensivlik, baholash va daraja kategoriyalari bilan o‘zaro aloqadorligini ko‘rsatadi.

Qiyosiy tahlil natijalari miqdor kategoriyasining har ikki tilda universal semantik asosga ega ekanligini ko‘rsatadi. Predmetlarni sanash, miqdorni chamalash, ko‘plikni belgilash va taqsimlash inson tafakkuriga xos umumiy kognitiv jarayonlar bilan bog‘liq. Biroq ushbu semantik munosabatlarning lisoniy ifodalanishi tilning grammatik tuzilishiga muvofiq farqlanadi.

Nemis tilida miqdor kategoriyasi otlarning grammatik son shakllari, kvantorlarning morfosintaktik xususiyatlari va analitik konstruksiyalar bilan uzviy aloqada namoyon bo‘ladi. O‘zbek tilida esa sonlarning maxsus ma’no turlarini hosil qiluvchi affikslar, hisob so‘zlari va sintaktik birikmalar miqdor maydonining shakllanishida faol ishtirok etadi.

Bu farq, ayniqsa, miqdoriy konstruksiyalarning grammatik tuzilishida yaqqol ko‘rinadi.

Semantik xususiyat	**Nemis tili**	**O‘zbek tili**
Aniq miqdor	fünf Bücher	beshta kitob
Noaniq miqdor	viele Bücher	ko‘p kitob
Taxminiy miqdor	etwa zehn Bücher	o‘ntacha kitob
Distributiv miqdor	je drei Bücher	uchtadan kitob
Jamlovchi miqdor	beide Kinder	ikkala bola
Grammatik ko‘plik	die Bücher	kitoblar
Obrazli miqdor	eine Menge Arbeit	bir dunyo ish

Jadvaldan ko‘rinadiki, miqdor semantikasining asosiy turlari har ikkala tilda mavjud. Farq esa ularning ifodalanish vositalari va grammatik tashkil etilishida namoyon bo‘ladi.

Shuningdek, nemis tilidagi artikl tizimini bevosita miqdor kategoriyasining grammatik ko‘rsatkichi sifatida talqin qilish to‘g‘ri bo‘lmaydi. Chunki artikllar, avvalo, referensial aniqlik va ot birikmasining grammatik xususiyatlarini ifodalaydi.

Biroq ein shaklining son va noaniq artikl vazifalarida qo‘llanishi miqdor, birlik va referensiallik kategoriyalari o‘rtasida muayyan semantik aloqadorlik mavjudligini ko‘rsatadi.

O‘zbek tilida ham bir sonining ayrim kontekstlarda noaniqlik ma’nosiga yaqinlashishi kuzatiladi. Masalan, Bir kishi sizni so‘radi gapida bir birlik miqdor ma’nosini saqlagan holda referentning aniq identifikatsiya qilinmaganligini ham anglatishi mumkin.

Xulosa

Nemis va o‘zbek tillarida miqdor funksional-semantik maydoni universal semantik xususiyatga ega bo‘lib, aniq, noaniq, taxminiy, jamlovchi va distributiv miqdor mikromaydonlarini birlashtiradi. Qiyosiy tahlil natijasida har ikki tilda miqdor ma’nosi leksik, morfologik va sintaktik vositalar orqali ifodalanishi, biroq ularning grammatik shakllanishida tipologik farqlar mavjudligi aniqlandi. Nemis tilida miqdor ifodasi ko‘proq grammatik son shakllari, kvantorlar va analitik konstruksiyalar bilan bog‘liq bo‘lsa, o‘zbek tilida sonlar, maxsus affikslar va hisob so‘zlari muhim o‘rin tutadi. Miqdor maydonining yadro va periferik birliklari o‘zaro semantik munosabatda bo‘lib, baholash, intensivlik va aniqlik-noaniqlik kategoriyalari bilan ham aloqaga kirishadi. Ushbu xususiyatlar miqdor kategoriyasining umumiy semantik asosga ega bo‘lishiga qaramay, har bir tilda o‘ziga xos struktur-funksional vositalar orqali voqelanishini ko‘rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Бондарко А. В. Функциональная грамматика. — Ленинград: Наука, 1984.
2. Bondarko A. V. Functional Grammar: A Field Approach. — Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1991.
3. Гулыга Е. В., Шенделъс Е. И. Грамматико-лексические поля в немецком языке. — Москва: Просвещение, 1969.

4. Бондарко А. В. О грамматике функционально-семантических полей // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. — 1984. — Т. 43. — № 6. — С. 492–503.
5. Duden. Die Grammatik. — 9., vollständig überarbeitete und aktualisierte Auflage. — Berlin: Dudenverlag, 2016.
6. Universal Dependencies. Uzbek: NumType. — Elektron lingvistik resurs. https://universaldependencies.org/uz/feat/NumType.html.
7. Dudenredaktion. Je: Rechtschreibung, Bedeutung und Verwendung. — Duden Online. https://www.duden.de/rechtschreibung/je_jemals_abhaengig_von.
8. LEO. Deutsche Grammatik: Maß- und Mengenangaben. — Elektron grammatik ma'lumotnomasi. https://dict.leo.org/grammatik/deutsch/Wort/Nomen/Kategorien/Numerus/Menge.xml.